

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Holberg og hans baroni	side	12
Slægtgårdsrejsen 2004	side	13
Nye medlemmer	side	14
Morsø slægtshistoriske forening	side	14
Tilmeldingskupon	side	15
Dansk landbrug - set fra luften	side	16

2
3
4
5
6
8

Tidsskrift for
Dansk Slægtsgaardsforening

Februar-Marts 2004

Nr. 368 - 60. årgang

**Frederiksberg Bibliotek
Hovedbibliotekets Læsesal**

Ørbæklunde på Østfyn er en af renæssancens mest interessante bygningskomplekser. Det gamle herresæde har siden 1781 tilhørt slægten Lange. Læs om Ørbæklunde på side 6 - 7.

SLÆGTSGÅRDEN

LÆR AF FORTIDEN - LEV I NUTIDEN - VIRK FOR FREMTIDEN

Stiftet 5. juli 1941

www.slaegtsgaardsforeningen.dk

Kasserer og sekretær:

Inger M. Hansen, Svalevej 13, 4440 Mørkøv, tlf. 59 27 59 77.
E-mail: imhan@post.tele.dk

Ejendomskonsulenter:

Anders Frederiksen,
Onsilgdgade 3A, 9500 Hobro,
tlf. 98 52 25 62, fax 98 52 25 64

Michael Munthe Fog,
Ingemannsvej 61, 4200 Slagelse,
tlf. 58 56 74 41, fax 58 56 74 45

Hovedbestyrelsen:

Formand:

Carl Martin Christensen,
»Kaaregaard«, Badstrupvej 39,
Badstrup, 5485 Skamby,
tlf./fax 64 85 11 74
E-mail: carlmartin@kaaregaard.dk

Næstformand:

A.C. Winther Hansen,
»Trillbakkegård«,
Korsbjergvej 3, Grydsted,
9240 Nibe, tlf./fax 98 35 16 03
E-mail: acnibe@familie.tele.dk
(Formand: Bladudvalget
og Himmerlandskredsen)

Karen Jacobsen

»Østerbygård«
Melbyvej 2
5610 Assens, tlf. 64 71 23 60
(Formand: Fynskredsen)

*(Ovennævnte tre udgør
hovedbestyrelsens
forretningsudvalg).*

Signe Jensen,

Gadekærvej 5, Freerslev,
3400 Hillerød
tlf. 48 26 51 10
(Formand: Nordsjællandskredsen)

Mogens Frigaard,

»Frigård«, Yppernemøllevej 10,
Nyker, 3700 Rønne, tlf. 56 96 30 02
(Formand: Bornholmkredsen)

Vagn Juel Jørgensen,

»Grønlandsgården«,
Øllelosevej 4, Flakkebjerg,
4261 Dalmose
tlf. 58 18 61 11
(Formand: Vestsjællandskredsen)

Marie Hansen,

Månebakken 3, Dalby
46490 Haslev,
tlf. 56 71 37 92,
(Formand: Sjælland Syd)

Mogens Høge Hansen

»Hjørnegård«, Lundbyvej 25, Ønslev
4863 Eskilstrup
tlf. 54 45 46 25

Jens Peter Skov Jensen,

»Hobygaard«, Hobyvej 37
4983 Dannemare
tlf./fax 54 94 41 63
E-mail: inge.skafte@edb.dk
(Formand: Lolland/Falster kreds)

Elise Jensen,

»Højtoftgård«, Gammelbyvej 40,
6100 Haderslev, tlf. 74 56 63 16
(Formand: Haderslevkredsen)

Chr. A. Krog

Majbølvej 27,
6470 Sydals,
tlf. 74 41 53 12
(Formand: Det sydlige Sønderjylland)

Grethe Plagborg,

Lindevej 4, 7200 Grindsted,
tlf. 75 32 04 12
(Formand: Ribe Amt)

Else Christa Bollerup Nielsen,

Skrumsager Hovedgaard
Skrumsagervej 1, Sønder Bork,
6893 Hemmet, tlf. 75 28 00 12

Agnethe Stampe

»Ny Vastrup«,
Hovervej 105, Hover,
6971 Spjald
tlf. 97 34 80 22
(Formand: Ringkøbing Amt)

Knud Høstgaard Møller,

Lærkevej 34
Balling, 7860 Spøttrup
tlf. 97 56 40 71

Henry Slemming,

Lærkevej 34, Balling
7860 Spøttrup
tlf. 86 32 01 99
(Formand: Arkivudvalg)

Niels Christian Jørgensen

Årupvej 29,
8722 Hedensted
Tlf.: 75 89 27 11
(Formand: Vejle Amt)

Jens Skytte,

»Aldrupgaard«
Aldrupvej 3, 8860 Ulstrup
tlf. 86 46 35 14, fax 86 46 45 21
(Formand: Midtjysk kreds)

Niels Thyboe

Kirkemosegård
Hastrupvej 3, 8981 Spentrup
tlf. 86 47 70 29
(Formand: Århus Amt)

Frants Wetche

»Hvanstrup«
Hornumvej 105
9640 Farsø, tlf. 98 66 30 01

Poul Frederiksen

»Snæverholt«
Dybvadvej 81, Høllum
9740 Jerslev
tlf. 98 83 40 27
(Formand: Vendsysselkredsen)

Formanden skriver:

På vor nyligt afholdte hovedbestyrelsesmøde blev der udtrykt ønske om, at jeg fremkom med en nærmere redegørelse omkring Jens og Anna Jensens fond, og det vil jeg gerne gøre.

Et ældre barnløst ægtepar i Kosterlev på Nordfyn besluttede omkring 1956, at de ville testamentere deres to små gårde til en fond, der skulle støtte unge landmænds køb af landbrugsejendomme, og meget gerne i form af familiehandler.

Min far fik en henvendelse fra dem, og fik sammen med en lokal advokat udfærdiget den oprindelige fundats, som målrettet nævnte risikovillige lån til yngre landmænd.

Det stadfæstedes, at den længst levende, Anna Jensen, skulle bevare sin bopæl på den ene gård så længe hun levede, men at andre skulle drive dem.

Anna Jensen døde midt i 60'erne, hvorefter gårdene blev solgt til den ene forpagter, vel ialt godt 30 ha, og han fik så en enhed, som han levede af til sin død for nogle år siden.

Den ved salget tilvebragte kapital indgik derefter i fondet, og udlånene begyndte.

Grundkapitalen udgjorde ca. 800.000 kr. og der blev udlånt portioner af 50.000 kr. ved gårdhandler.

På det tidspunkt fyldte disse lån ganske meget, og var derfor attraktive, men tiden har ændret sig.

Fondsbestyrelsen består af tre medlemmer, hvoraf fødevarerministeriet vælger en og Slægtsgårdsforeningens hovedbestyrelse to medlemmer.

I dag består bestyrelsen af borgmester Bendt Dyssemark, Otterup, valgt af ministeren, samt Hans Peder Madsen, Langeskov, og mig selv, der er valgt af Slægtsgårdsforeningen.

Vi øgede på et tidspunkt i 1980-erne lånene til 75.000 kr., men den slags lån er tiden løbet fra, så vi besluttede på et tidspunkt omkring 1987, at vi ville ændre fundatsen, således at en del af overskuddet kunne anvendes til rejsele-

Slægtsgaardsarkivet:

Landbrugsmuseet,
Gl. Estrup, Randersvej 4,
8963 Auning,
tlf. 86 48 48 16, fax 86 48 41 82

E-mail:
arkiv@slaegtsgaardsforeningen.dk
Åbningstid: onsdag kl. 11-15.

Der er gratis adgang til arkivet, hvis man siger i porten, at man skal på arkivet.

Arkivarer:
Ejgil Overby, »Klausholm«,
Ansvej 12, 8620 Kjellerup,
tlf. 86 88 62 66

Helge Sørensen,
Enghavevej 6, Årslev
9800 Randers
tlf. 86 49 13 40

Ulrich Alster Klug, Krogebjergvej 94,
2720 Vanløse, tlf. 38 76 11 76
og 24 63 97 81 (med telefonsvarer)
Træffes bedst mandag-fredag
kl. 7.30 - 8.00.
E-mail: dannebrog@post.tele.dk

Redaktion:

Ole G. Nielsen, Mølletoftegård,
Skælskør Landevej 83, Lundforlund,
4200 Slagelse.
Tlf./Fax 58 58 40 16.
OleGN@mail.tele.dk

*Nr. 369 udkommer omkring
den 20. april 2004. Stof til dette
nummer skal være hos redaktøren
inden den 20. marts 2004.*

Eftertryk tilladt med kildeangivelse.

Tryk: Korsør Bogtrykkeri
4220 Korsør, tlf./fax 58 37 79 43
erling19@hotmail.com

gater for unge landmænd under uddannelse. Vel omkring 125 unge har fået del i midlerne.

Det viste sig at være meget velkomment, og vi har i de forløbne år anvendt hele overskuddet til dette formål, og låneaktiviteten er helt ophørt, ganske enkelt fordi vore lån ikke fylder nok.

Skiftende borgerlige regeringers fornuftige økonomiske politik, har medført, at vore renteindtægter er vigende, og derfor også vores overskud. Vi kan nu ikke længere ved hjælp af overskuddet tildele legater til alle de kvalificerede ansøgere, og hvad gør vi så?

Såfremt vi kan få myndighedernes godkendelse heraf, vil vi fremover fortsætte vor uddelingspolitik, og altså tære på formuen, vel vidende, at vi dermed udhuler fondet.

Det er vi meget bevidste om, og vi er enige om, at det vil være i Jens og Anna Jensens ånd at bruge pengene til dette formål, mens de endnu er noget værd, fremfor at fortsætte med stadig mindre legatportioner, til glæde for ingen.

Vi får se, hvad der sker.

Jeg bør vel også oplyse, at vi giver legater til unge landmænd der vil dygtiggøre sig ved et længere ophold i udlandet. Mindst 6 måneder udløser 5000 kr. og mindst 8 måneder udløser 10.000 kr.

Det blev en anden historie end normalt, men forhåbentlig nyttig for vore medlemmer, så derfor med den en hilsen fra os på en solskins lørdag midt i februar.

Kate og Carl Martin Christensen

Program for årsmødet 2004

Lørdag den 22. maj 2004.

- Kl. 10.00 Besøg på Vedstaarup Veteranbil Museum/Strøjer Samlingen og Vedstaarup Teglværket, Bogyden 12, 5610 Assens, hvor der er rundvisning og hvor der serveres sandwich og øl/vand.
- Kl. 14.00 Årsmødet åbnes officielt på Dalum Landbrugsskole, Landbrugsvej 65, 5260 Odense S.
- Kl. 15.15 Kaffe og derefter rundvisning på skolen.
- Kl. 18.00 Festmiddag på Dalum Landbrugsskole.

Dagsorden for årsmødet:

1. Sang og velkomst.
2. Valg af dirigent.
3. Formanden aflægger beretning.
4. Formanden for Slægtsgårdsarkivet, Henry Slemming, aflægger beretning.
5. Formanden for bladudvalget, A.C. Winther-Hansen, aflægger beretning.
6. Beretningerne drøftes.
7. Fremlæggelse af regnskab og budget.
8. Valg:
På valg i år:
Henry Slemming,
Else Christa Nielsen og
Knud Høstgaard Møller.
9. Valg af revisor.
10. Mødested for årsmødet 2005 og 2006.
11. Eventuelt.

Søndag den 23. maj 2004.

- Kl. 8.00 Kører busserne fra Dalum Landbrugsskole.
- Kl. 8.30 Morgenandagt i Odense Domkirke.
- Kl. 9.30 Kører busserne.
- Kl. 10.00 Besøg hos fødevareminister Mariann Fischer

Boel og Hans Fischer Boel på Østergård.
Vi får også formiddagskaffe.

- Kl. 11.45 Afgang fra Østergaard.
- Kl. 12.45 Besøg på Broholm med frokost, orientering, rundvisning og årsmødets afslutning.
- Kl. 15.30 Kører busserne tilbage til Dalum Landbrugsskole.

Mødeudgifter

Der skal på forhånd betales for følgende:

Lørdag.

Formiddag på Vedstaarup Teglværket med Strøjer Bil-samlingen.

Entre + sandwich og 1 øl eller vand 75 kr.

(Entreen, 30 kr. går ubeskåret til Kræftens Bekæmpelse.)
Eftermiddagskaffe med kage på Dalum Landbrugsskole 30 kr.

Festmiddag på Dalum Landbrugsskole (tre retter, incl. 1 glas hvidvin og kaffe) 250 kr.

fællesudgifter (musik, tryksager, porto m.m.) 70 kr.

Ialt 320 kr.

Søndag.

Frokost på Broholm (buffet med ovnbagt laks, letrøget andebryst, kartoffelsalat, varm lammekølle og tyndsteg, nøddetærte og melonsalat incl. 1 øl/vand samt isvand),
entre, orientering om slottet og rundvisning i de forskellige afdelinger 365 kr.

Fællesudgifter 25 kr.

Ialt 390 kr.

Overnatning.

Der er overnatning på Dalum Landbrugsskole. Værelse med bad incl. morgenmad 335 kr. pr. person.

Der er kun få dobbeltværelser, men de der ikke får dobbeltværelse vil få værelser ved siden af hinanden.

Vi har reserveret dobbeltværelser på Hotel Knudsens gård, Hunderupgade 2, 5230 Odense M, som ligger ca. 2

km. fra landbrugsskolen. Pris 695 kr. incl. morgenmad. Eventuelle afbud bedes meddelt sekretæren hurtigst muligt for at regning for ubenyttet værelse kan undgås.

Bus, søndagsudflugt.

Der vil blive arrangeret buskørsel til turen om søndagen og det anbefales at tage bussen, da lokale folk vil fortælle om, hvad der passerer. Pris 100 kr.

Busserne kører fra Dalum Landbrugsskole og tilbage.

Bilerne parkeres ved skolen.

Bustur kl. 8.00 til 16.30

Bus fra Sjælland.

Bus fra Sjælland fredag morgen med opsamling efter aften.

Pris 2200 kr. pr. person, incl. mødeudgifter og overnatning.

Opsamlingsstederne er fortrinsvis på gårde, hvor bilerne kan parkeres på gårdspladsen.

Busserne kører kun, hvis der tilstrækkelig mange deltagere.

Det bedes anført på tilmeldingen, hvor man helst vil stige på, så laver vi en opsamlings/køreplan som passer til behovet.

Nøjagtigt mødested og tidspunkt meddeles senere.

Tilmelding til alle busser på tilmeldingsblanket.

Tilmeldingsblanket findes side 15.

Forturen fra Sjælland

Den traditionelle og officelle "tyvstart" på årsmødet vil i år begynde med opsamling på Midtsjælland, hvorefter vi kører over Falster og Lolland, for at tage færgen fra Tårs til Spodsbjerg omkring frokosttid, så man enten kan nyde det medbragte eller købe noget på færgen.

På Langeland besøger vi Hjortholm, hvor godsejer Hans greve Ahlefeldt-Laurvig fortæller om gården og godset, derefter kikker vi på Landet kirke på Tåsinge, mest kendt for gravstedet med Sixtin Sparre og Elvira Madigan, men nok så interessant for sin billedsten med kentaureren, der til dagligt ses på 50-kroneseddelen.

Efter en smuk tur op gennem det Østfynske landskab besøger vi det gamle herresæde Ørbækklunde, der er omtalt side 6 - 7 i dette blad. Her viser godsejer Lars-Haagen Lange rundt i hovedbygning, have og avlsgård.

Derefter venter en beskedne middag på Ørbæk kro, og vi vil køre en interessant og smuk tur til Dalum Landbrugsskole. Det forventes, at vi vil være på landbrugsskolen kl. 21.30.

Nyt fra hovedbestyrelsen

Dansk Slægtsgårdsforenings hovedbestyrelsen afholdt sit vintermøde den 5. februar 2004 i Landbrugets mødelokale ved Axelborg.

Landsformanden, Carl Martin Christensen, indledte hovedbestyrelsesmødet med nogle betragtninger inspireret af nogle henvendelser, og han sagde bl. a.:

Vi skal fra landbruget leve op til samfundets forventninger, for vi kan ikke i længden holde til den megen negative omtale af vort erhverv, som den føres frem i medierne. Til gengæld skal vi også sørge for at de positive forhold føres frem.

En slægtsgård ved Randers er ved at blive eksproprieret til fordel for en golfbane. Carl Martin Christensen mente, at det er at gøre vold på loven om ekspropriation.

Et andet misforhold, som formanden kunne nævne var om en landmand, der havde gennemført en om- og tilbygning af sine stalde, og da det havde varet mere end tre år, og han derfor ikke havde udnyttet den produktionskvote han havde fået godkendelse til, så bortfaldt miljøgodkendelsen, og han skal til at søge forfra.

Vedrørende malkekoneprojektet så har en stenhugger på Bornholm tilbudt at lave en fontæne og ikke en figur. Men foreningen fastholder figuren. Desværre er der ikke været nogen imødekommenhed vedrørende sponseringen af projektet.

Derefter havde landsformanden en længere redegørelse

for Jens og Anna Jensens fond. (Læs formanden skriver side 2.)

Foreningens kasserer og sekretær kunne fremlægge det reviderede regnskab, der viste et minimalt underskud. Til gengæld ser fremtiden dystert ud, da de nye regler for udsending af foreningens tidsskrift vælter budgettet, og man må forvente en kontingentforhøjelse på 50 kr. til 200 kr. fra 2005. Men det skal behandles på årsmødet.

Slægtsgårdsarkivet kunne melde om vanlig aktivitet med forespørgsler fra hele verden. Arkivleder Ejgil Overby havde også dette hjertesuk: Vi bliver ikke yngre, og det ville være godt for arkivet om nogle lidt yngre ville være interesseret i at hjælpe til på arkivet.

Bladudvalget havde ikke meget at meddele. Bladet udkommer, og redaktøren prøver at samle stof fra hele landet. Og han modtager gerne ideer og materiale.

Rejseudvalget orientere om sommerens tur til Sverige. Karen Jacobsen, kredsformand for Fyn, orienterede om årsmødet på Fyn. (Se program side 3 - 4).

Derefter drøftedes de kommende årsmøder, hvor Himmerlandskredsen indbyder til 2005, Vejle kreds til 2006 og Vestsjællandskredsen til 2007.

Mødet sluttede med en rapport fra de enkelte kredse om deres initiativer, og her er der altid megen gensidig inspiration.

OGN.

Nyt fra Kredsen

Bornholmskredsen

Kredsen havde 24. november foredragsaften og rundvisning på Erindringscentret i Rønne. Jens Rehfeld viste rundt og fortalte om centeret, hvor han har samlet mange gamle ting sammen, og så kan man komme og ser på tingene og fortælle om dem, så Jens Rehfeld kan få en snak med de besøgende, der på den måde får sat gang i hukommelsen/erindringen.

På generalforsamlingen blev der nyvalg til Jens Ole Munch, idet Georg Nielsen ikke ønskede genvalg.

Efter kaffen fortalte Jens Rehfeld mere om centret og dets frsmål.

Det var en meget interessant aften, hvor der var stor beundring for det arbejde, som Jens Rehfeld udfører.

Mogens Frigaard.

Vestsjællandskredsen

Kredsen afholdt sin generalforsamling, den 21. januar på Høng Landbrugsskole. Formanden omtalte i sin beretning bl. a. de to meget interessante udflugter til henholdsvis Fyn og Kalundborgegnen.

Til bestyrelsen genvalgte formanden Vagn Juel Jørgensen og Tage Jeppesen, Eskebjerg mens Peder Pedersen, Skippinge, der har været medlem af bestyrelsen siden 1989 ikke ønskede genvalg. Ny i bestyrelsen blev Carl Poulsen, Høve.

Efter generalforsamlingen holdt fhv. ambassadør Kr. Lund Jensen, Mørkøv et interessant foredrag om sine oplevelser i udenrigstjenesten.

Kredsens sommerudflugt afvikles 17. juni. Turen er henlagt til Skåne, hvor vi bl.a. skal besøge Sofiero, hvor parken står i fuld flor.

Sjælland Syd

Generalforsamlingen afholdes den 6. marts kl. 13.30 i Landbocentret i Rønnede. Efter generalforsamlingen er der kaffe og så vil fotograf Ole Andersen, Bjæverskov vise billeder fra og fortælle om to sydsvenske landskaber - Småland og Øland.

Pris for kaffe og foredrag: kr. 50,00.

Marie Hansen.

Fynskredsen

Foreningen indbyder sine medlemmer samt andre interesserede til besøg på Steensgård gods, Steensgård 7, 5642 Millinge onsdag, den 10. marts kl. 14.00.

Krisrtian Gerner vil vise os rundt og fortælle om godsets drift og historie.

Derefter der der eftermiddagskaffe på Steensgårds Herregårdspension. I forbindelse med dette bliver der holdt en kort generalforsamling.

Mogens Andersen.

Haderslevkredsen

Kredsen inviterer til forårsmøde med generalforsamling

torsdag, den 11. marts 2004 kl. 14.00 på Tørring Kro ved Hammelev.

Dyrlæge Ejgil Overby, leder af Slægtsgårdsarkivet fortæller om sit arbejde som dyrlæge i udviklingslandene

Elise Jensen

Vejle amtskreds

Forårsmødet afholdes torsdag, den 25. marts i Skærup Forsamlingshus. Nederbyvej 15, Børkop kl. 19.30. Aftens emner: Landmanden før og nu. Th. Bang Hansen taler over emnet: Hvordan gjorde jeg. og Jens Ejnar Christensen har emnet: Landbruget fremover.

Sommermødet afholdes onsdag, den 2. juni.

Kl. 15.00 samles vi på Glud museum, Museumsvej 44 i Glud ved Horsens. Museumsinspektør Jacob B. Jensen fortæller om stedet.

Kl. 17 kører vi til Snaptun Færgegård, hvor vi spiser.

Kl. 19 kører vi til Bjerre Gymnastik og Idrætsefterskole, Gramvej 3 i Hornsyld, hvor vi ser skolen og oplever en gymnastikopvisning m. m.

Niels Christian Jørgensen

Sydlig Sønderjylland

Den 19. juni har kredsen udflugt til Slesvig. Først besøges Røhsminde - Grænseforeningens og Fælleslandboforeningens gård. Her viser forpagter Jürgen Brodersen rundt. Der er godt 100 årskøer og opdræt i ny kostald fra 2000-Stalden blev kåret til årets kostald i 2001 i Slesvig-Holsten m.h.t. miljø og dyrevelfærd.

Derefter besøges vi Daannevirkegården (museum) og fortsætter til gårdejere Birgit og Jens erichsen, Dannevirke. Det er et godt kvæglandbrug, der har den ulempe, at have 45 forskellige marker til 92 ha landbrug p.g.a. fredning vedrørende diger og hegn.

Udflugten slutter med aftensmad på Jaruplund Højskole med efterfølgende orientering og rundvisning.

Tilmelding til Chr. A. Krog 74 41 53 12.

Vendsysselkredsen

Kredsen indbyder til virksomhedsbesøg på Nordjysk Andels Grovvarforening, Borupvej 29, Vrå torsdag den 18. marts 2004 kl. 19.30.

Virksomheden har moderne anlæg til produktion af foderstoffer m.m. så vi tør love medlemmerne en interessant aften.

Da virksomheden serverer kaffe ønskes tilmelding senest d. 16. marts på tlf. 98 97 10 36 eller 98 83 40 27.

Poul Frederiksen

Efterlysning!

Gårdejer Poul Andersen, Lundvej 8, 4700 Næstved tlf.: 55 44 51 65 er ivrig slægtsforsker, og til samlingen om hans fader ønsker han gruppebilledet af eleverne på Roskilde Højskole vinteren 1917-1918.

Ørbækklunde

Ørbækklunde set fra vest. Det høje hus fra 1560 med trappetårn og hjørnetårn samt de svungne gavle fra 1593. Ørbækklunde er en af de meget få herreborge fra renæssancen der har bevaret hvælvingerne i hele stueetagen.

På et højedrag udenfor landsbyen Ørbæk på Østfyn ligger Ørbækklunde, et imponerende herresæde fra den tidlige renæssance. Og som en rigtig herreborg er den til at se på lang afstand. Den tids borge skulle dominere landskabet. Borgen skulle vise, at her residerer en stormand.

Eftertiden har oftest ladet disse herremandsbyggerier forsvinde i et tæt bevoksning, så man intet ser, og det er en meget stor misforståelse.

Renæssancens herregårde skulle ses. Arkitekturen lagde op til det. Høje mure over hvælvede kældre, et meget højt tag, svungne gavle og endelig et eller flere tårne. En sådan opadstræbende bygning skal ses - først og fremmest skal den ses på lang afstand.

Historien

Ørbækklundes historie kan føres til bage til 1277 - kong Erik Glippings tid. På kong Hanses tid ejede rigshofmester Poul Laxmand gods i Ørbæk og en stor gård Lundsgård. I 1502 lod kongen Laxmand anklage for landsforræderi og inddrog hans gods. Godset i Ørbæk sogn solgte kongen til Odensebispens Jens Andersen Beldenak, der - som rigsråd - havde været med til at dømme Laxmand på et for løst grundlag.

I 1528 fik bispens søstersøn, Christiern Pedersen, senere domprovst i Viborg, lensbrev på Ørbækklundegård. Efter bispens fald overtog nevøen ejendommen, som han i 1537 solgte til kansler Johan Friis til Hesselagergård og Borreby m. fl. Samme år erhvervede kanslerens broder, Henrik Friis, en anden

større gård på stedet "Londe Gaard", og derefter overtog han Johan Friises gods i Ørbæk sogn. Heraf oprettede Henrik Friis en hovedgård, som kaldtes Ørbækklunde.

Slægten Friis sad med Ørbækklunde indtil 1689, da Niels Friis solgte til generalfiskal Mathias Henriksen Rosenvinge. Hans efterkommere sad med Ørbækklunde til 1781, da Laurits Rasmussen Lange købte den.

Den nye ejer hørte til en gammel sydfynsk slægt, men kom selv fra Nyborg, hvor han ejede skibe og adskillige ejendomme og havde drevet handel. Han udnævntes til kancelliråd, og Kaj Uldall skrev om ham: " Som godsejer blev kancelliråd Lange meget afholdt på grund af den omsorg, han udviste overfor sine fæstere. En dygtig administrator var han tillige. Udskiftningen fuldførtes, og velbyggede blev fæstegårdene, adskillige fæstehuse oprettedes, gavnlige mageskifter fandt sted, gods tilkøbtes, og ved en ny og bedre drift fordobledes hovedgårdens udbytte."

I 1809 afstod kancelliråden gården til sønnen, premierløjtnant, senere justitsråd Rasmus Lange, der hidtil havde været medejer af Rosenfeldt ved Vordingborg. Han foretog en omfattende istandsættelse af hovedbygningen i 1828 og tilkøbte noget gods.

Han døde i 1848 og enken Laurentze Lange - født Lindegaard fra nabogodset Lykkesholm, overtog Ørbækklunde, som hun forpagtede til sønnen Salomon Lindegaard Lange, der købte den i 1860. Han solgte fæstegodset fra og gennemførte mange forbedringer på gården. Han var gift med Josephine Leth. Han udnævntes til justitsråd.

I 1884 overtog sønnen, landbrugskandidat og løjtnant Rasmus Lars Haagen Leth Lange Ørbækklunde. Han værmede om slægtens ejendom til sin død i 1920, hvorefter enken Bodil Lange - født Langkilde - overtog den.

I 1946 købte sønnen, senere hofjægermester Lars Haagen Lange Ørbækklunde, som han i 1961 overlod til sønnen, premierløjtnant Ejnar Lange, der også udnævntes til hofjægermester.

Ørbækklunde set syd. Foran den meget interessante hovedfløjs østfløj fra 1635, der blev ombygget efter brand i 1750.

Godsejer Lars-Haagen Lange og Merete Simonsen med døtrene Ida og Maria foran hovedbygningen. Lars-Haagen Lange er syvende generation på Ørbæklunde, og på forturen besøger vi familien, der har indrettet sig i den gamle herreborg.

I 1995 overtog den nuværende ejer, Lars-Haagen Lange, Ørbæklunde, som han driver med stor pietetsfølelse og dygtighed.

Lars-Haagen Lange beboer den gamle hovedbygning sammen med Merete Simonsen og børnene Ida, Maria og Kristian.

Ørbæklunde har foreløbig været i syv generationer af slægten Lange, og den er tilmed hver gang gået fra far til søn.

Siden slægten Friis i 1537 oprettede Ørbæklunde har gården kun to gange været i fri handel.

En mere uddybende gennemgang af Ørbæklundes historie findes bl. a. i værket Danske slotte og herregårde bind 7.

Bygningerne

Hovedbygningen består af to fløje. Hovedfløjen mod nord er opført i to stokværk på kampestenssokkel over hvælvede kældre, øverst har den et halvstokværk og tagkonstruktion med høj rejsning. Mod nord er der to fremspringende hjørnetårne og et mindre tårn på midten. På sydsiden findes et højt ottekantet trappetårn med spir.

Hovedfløjen er opført for Henrik Friis omkring år 1560. Over hoveddøren i trappetårnet er indsat en malet sandstenstavle, hvori Friisernes våben med de tre egern og Gyldenstjernernes med stjernen ses omgivet af højrenæssanceornamenter. En latinsk indskrift fortæller: " Gud og fødestedets skytsånd heliligt. Ikke til overdådighed eller pralende pomp har jeg indviet dette sted, men til erindringen om hans uudsigelige velgerninger, hvis uransagelige råd behersker de dødeliges skæbne, med børn om held for efterkommerne. Niels Friis, herre til Hesselagergård, i herrens år 1593.

Tavlen er sat af Henrik Friises søn Niels Friis, der var gift med Vibeke Gyldenstjerne, som i 1593 lod de nuværende gavle opføre.

I 1635 føjede Jesper Friis en mindre sidebygning i to stokværk til hovedfløjens sydøstlige hjørne. Denne bygning blev efter brand i 1750 ombygget og forlænget mod nord.

Syd for hovedbygningen ligger den store gårdsplads, kaldet ridebanen, som før var lukket til alle sider ved stalde og avlsbygninger.

Det regelmæssige, firkantede ladegårdsanlæg var senrenæssancens ideal. Jesper Friis, der var gift med Elsebeth Ulfeldt,

rigshofmester Corfits Ulfeldts søster, var også bygherre for avlsgården.

På ladens sydside findes en sandstenstavle, hvor Friisernes og Ulfeldternes våbener er udhugget samt den latinske tekst: "Hvad er adelig byrd? Intet! Navn erhverves ene véd dåd og dåd vore fædre har adlet. 1630."

Sognepræst Jens Bøggild, Haraldsted har denne kommentar til teksten: "Med klædelig ydmyghed er det skrevet af en adelsmand, som vel har været sig sine 16 adelige aner bevidst. Og bevidst ydmyghed er det mest raffinerede hovmod, der findes. Derfor er indskriften noget tvetydig, men den siger alligevel noget om rødder, om at høre til - om samhörighed med slægten."

Driften

Til Ørbæklunde gods hører 650 ha, hvoraf 170 ha er skov. Driftformen er frø, korn og sukkerroer.

Skovdriften er traditionel med løvskov, juletræer og pyntegrønt.

Slægten Lange

1781

Laurits Rasmussen Lange (+1822) gift med Mette Katrine f. Knudsen (+1816).

1809

Rasmus Lange (+1848) gift med Laurentze f. Lindegaard (+1869)

1848

Enken Laurentze Lange.

1860 Salomon Lindegaard Lange (+1895) gift med Josephine f. Leth (+1895).

1884

Rasmus Lars Haagen Leth Lange (+1920) gift med Bodil f. Langkilde (+1954).

1920

Enken Bodil Lange.

1946

Lars Haagen Lange (+1971) gift med Bodil Blache (+1984).

1961

Ejnar Laurits Rasmus Salomon Lange (1936) gift med Kirsten Boas (1936).

1995

Lars-Haagen Lange (1964) og Merete Simonsen (1966).

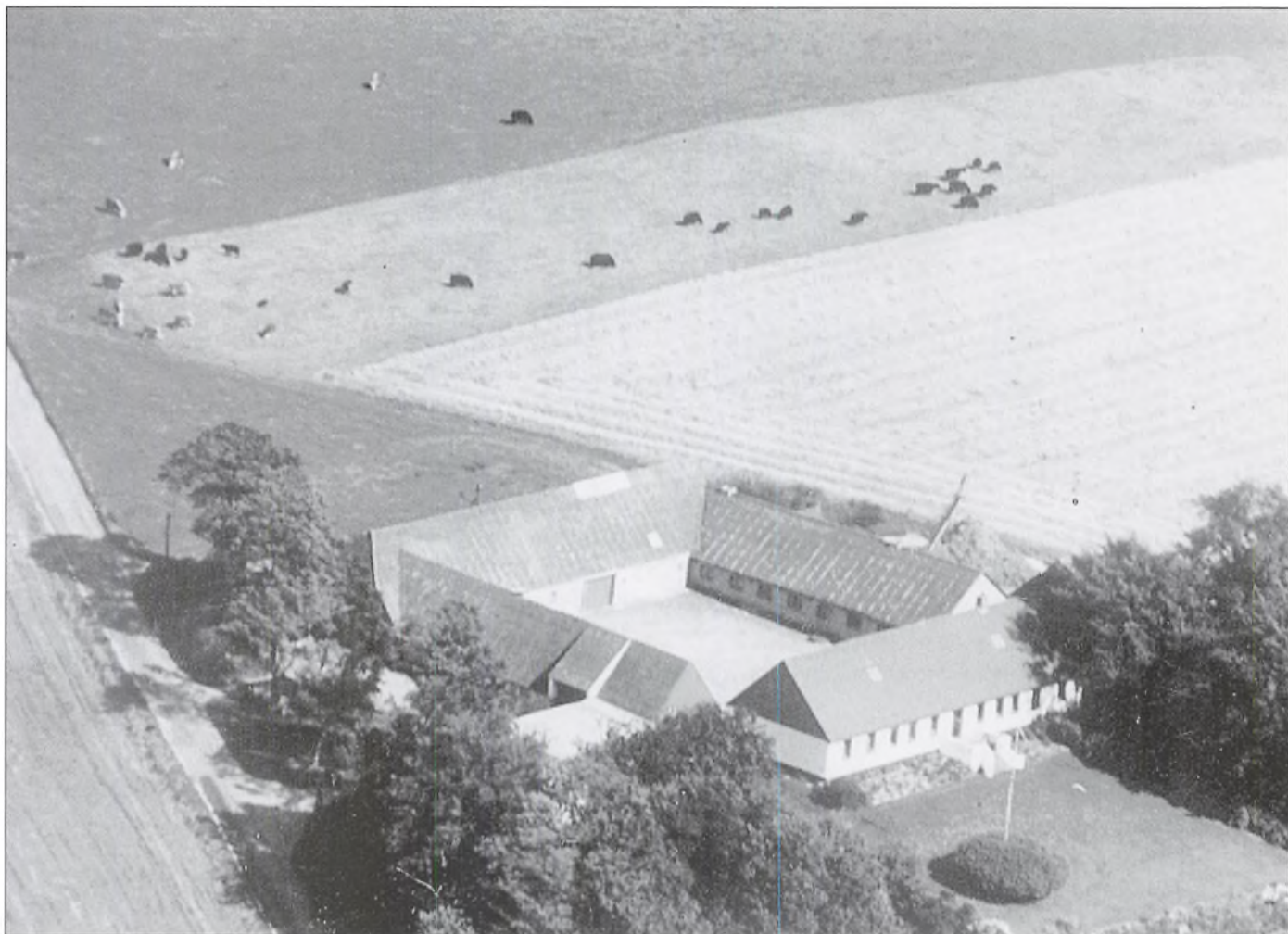
OGN

Slægten Lange markerede i 1981 de første 200 år på Ørbæklunde ved at rejse en sten ved indkørselen med slægtens våben. I det nederste felt ses en lange (molva molva - fisk af torskefamilien).

Frydensborg

Frydensborg 1992.

I Kattrup sogn mellem Horsens og Skanderborg ligger "Frydensborg", der i år har været i selveje i 200 år, og hvis familie kan føres tilbage til før 1767.

Gårdens ejere, Dorthe og Carl Foght er syvende generation på gården, og de fortæller:

Den første oplysning vi har om gården findes i Bygholm lens Jordebog fra 1511. På dette tidspunkt er gården en selvejergård, og ejeren hedder Søren Andersen.

Næste gang vi hører om gården er i Skanderborg lens Jordebog fra 1581/82, da er gården en fæstegård. Hvad der kan være sket, ved vi ikke med sikkerhed. Fæsteren hedder på det tidspunkt Peder Eskesen.

I Lensjordebogen fra 1612/13 erfarer vi, at fæsteren hedder Peder Eskesen Marquardsen. Den samme mand, der havde fæstet på gården i 1581/82.

I jordebogen over Skanderborg Rytterdistrikt fra 1718 ses det, at fæsteren hedder Olluf Jensen. Gårdens hartkorn er godt 7 tdr. Gårdens bygninger består på det tidspunkt af 58 fag, der er i slet forfatning. I Krigs- og Portionsjordebogen fra 1726 anføres at gårdens hartkorn er 7 tdr. og bygningerne er nede på 48 fag.

Familien

Ved salget af Det skanderborgske Rytterdistrikt i 1767 er gården omtalt i auktionsprotokollen. Gården er opført med nr. 219. Fæsteren hedder Søren Nielsen. Ager, eng og skov udgør af hartkorn 7 tdr. 1 skp. Ved auktionen købes gården af advokat Bruun, der er stråmand for fru etatsrådinde de Lichtenberg, som omdannede Tammestrup til en hovedgård.

På udskiftningskortet fra 1780 fremgår det, at fæsteren stadig hed Søren Nielsen.

Han beboer også ejendommen i 1787, og folketællingen oplyser, at Søren Nielsen var 63 år, husbonde, bonde og nationalsoldat. Han var gift med Maren Olesdatter på 57 år. Hjemme boede 4 børn - tvillingerne Jens og Kjerstine på 34 år. Johan på 15 og Peter på 12. Endvidere var der én tjenestepige, Cathrine Mathiasen, på 15 år.

Den 21. juni 1804 får den gamle Søren Nielsen skøde på gården af kammerherreinde Beenfeldt von Lichtenberg. I skødet er gården anført med godt 6 tdr. hartkorn. Endvidere 0,5 album skov.

Da Søren Nielsen er ved at være en gammel mand, kan det ikke undre, at han allerede samme år skøder gården til

sine to ældste sønner: Johan og Laurs. Sønnerne får hver sin halvpart den 17. august 1807.

I 1807 blev der oprettet en aftægtskontrakt mellem faderen og sønnerne.

Den 4. november 1808 får Laurs Sørensen auktionsskøde på Johan Sørensens halvpart af gården, hvis hartkorn er godt 3 tdr.

Laurs Sørensen sælger i 1830 gården til sin søn Hans Lauersen. Den 12. juni samme år er Hans Lauersen blevet viet i Katstrup kirke til Ingeborg Nielsdatter. Han er 29 år, og hun er 20 år.

Da skødet underskrives tilfalder der aftægt til den forlængst afdøde Søren Nielsen og hans datter, der stadig lever.

Hans Lauersens familie kan vi følge i en længere årrække i folketællingerne. I 1834-tællingen ses bl.a. Laus Nielsen 16 år, der er plejebarn.

I 1840 får man et plejebarn ved navn Maren Katrine Pedersdatter, men i 1845 er begge plejebørn væk, og der er kommet andre tjenestefolk på gården.

I 1870 flytter Hans Lauersen gården fra landsbyen ud på marken. Det havde helt klare fordele, for nu var der ikke så langt ud til den fjernesste afkrog af marken. Gården inde i byen var heller ikke tidssvarende. Ved nedbrydningen af gården lod man en del af det gamle stuehus stå. Af dette blev et lille hus, som altid har fulgt ejerne af gården. Gårdens areal er i 1870 på 76,4 tdr. land samt 3-4 tdr. land skov, som senere er solgt fra.

Hans Lauersen udstedte den 12. marts 1830 et fæstebrev til sin broder, Søren Lauersen og dennes hustru. I hele deres levetid skulle de have 6 fag hus, "som er bygget og indrettet i forsvarlig stand" på en skovlod, der hører under gården. Til skovloden hørte der noget jord, ansat til 3 tdr. land. Ligeledes fæstede broderen noget engjord, der var beliggende ved gården. I fæstebrevet forpligter Søren Lauersen sig til at betale 12 rigsdaler i landgilde til ejeren af gården. De betales hvert år den 6. november. Fæsteren skal ikke betale skat eller landgilde til andre end Hans Lauersen. Hans broder skal endvidere have leveret to læs træbrændsel og 3 læs tørv - regnet til 4.000 tørv, som fæsteren selv må skære på gårdens mark værende tørvemose. I fæstebrevet forpligter Hans Lauersen sig til at holde overopsyn med skovloden som skovfoged, således at "intet bliver bortstjålet, eller anden ulovlig fremgangsmåde bliver begået". Ved indfæstningen betaler fæsteren 50 rigsdaler.

Efter indflytningen i den nye gård lejedes huset i Katstrup ud. Der er bevaret en lejekontrakt, hvor Peter Mikkelsen fra den 1. maj 1871 til den 1. maj 1872 får lov til at leje huset, der består af 5 fag. Lejen ansættes til 14 rigsdaler. Lejeren forpligter sig til at holde lejemålet både ud- og indvendig.

Hans Lauersen var en driftig landmand præget af de grundtvigske tanker, der bredte sig til oplandet fra Gedved Seminarium. Han var med til at oprette flere andelsforetagender i området, således Katstrup Brugsforening - den første brugsforening i vid omkreds.

Udsigten fra stuehuset og ned i haven. Da man i 1870 flyttede gården ud, plantede man samtidig et æbletræ. Da det nåede en vis størrelse, begyndte man at klippe det lidt hvert år. I de senest 80 år har man hvert forår klippet de nye skud af. I dag er det et forholdsvis lavt træ med en tyk stamme.

På rigtig varme sommerdage er det dejligt og svalt at flytte havestolen ned under denne "parasol".

Set nedfra er træet helt trolldagtigt.

Efterhånden er grenene lidt skrøbelige, og Dorthe Foght tro bestemt, at hendes sønner er de sidste, der har kunnet bruge træet som klatretræ.

For mere end 60 år siden besluttede ejerne af gården, at flagstangen skulle placeres midt i træet. Det er et stort arbejde at skifte flagstang, men det kan lade sig gøre. Hullet i træet, som ikke umiddelbart kan ses, er præcis så stort, at det er muligt at hejse flaget uden alt for stort besvær.

Den 14. maj 1873 sælger Hans Lauersen gården til sin plejesøn Hans Jørgen Johansen Foght. Af gårdens indbo forbeholder sælgeren sig ret til at udtage, hvad han finder for godt, mens al gårdens besætning, vogne, avlsredskaber og øvrige inventarium overgår til køberen.

Købesummen fastsættes til 4.000 rigsdaler. Desuden forbeholder sælgeren og dennes hustru, Ingeborg Nielsdatter, sig ret til underholdning og aftægt af den solgte ejendom for livstid efter nærmere bestemmelser:

a) Til bolig opfører gårdens ejer, hvis det forlanges, på et sted ved eller på gårdens mark, et grundmuret seks fag hus, forsynet med loft, gulv, vinduer, døre og kogested med komfur. Desuden forbeholder sælgeren sig ret til, hvis de ikke vil bo i ovennævnte hus, i stedet at få aftægtsbolig i gårdens overstue, hvilket gårdens ejer i så fald bliver nødt til at indrette, således som aftægtsfolkene forlanger det. Til boligen skal være en jordlod på 200 kvadratalen, hvortil ejeren af gården skal sørge for den nødvendige gødning.

b) Til aftægtsfolkene skal gårdens ejer levere "gode, sunde og forsvarlige varer" til deres underhold. Underholdet er fastsat til: 12 skp. rug, 4 skp. boghvedegryn, 12 skp. vinterhvede, 12 skp. byg, 12 skp. hvede, 12 skp. bygmalt, 2 lidspund fed ost og 3 lispund smør, hvilket leveres med en fjerdedel den 1. januar, 1. april, 1. juli og 1. oktober. Fremdeles leveres årligt den 1. november 8 lispund fåretalg, 1 skp. salt, 4 lispund humle, 1 lispund god, forsvarlig tysk hør, 12 skp. kartofler, 2 lam til 2,5 lispund pr. stk i slagtet tilstand, 5 pund uld i ren og god tilstand. Til jul: 6 pund røget og saltet flæsk midt over siderne, 10 sneise friske hønseæg, hveranden måned 1 levende fed and og 1 kalvefjerding. I penge betaler gårdens ejer årligt 200 rigsdaler fordelt på 2 gange til aftægtsmanden. Endvidere skal ejeren af gården daglig levere 7 potter nymalket mælk i perioden 1. maj til 1. november, og i den anden periode skal der leveres 6 potter.

Til brændsel skal ejeren give dem 3.000 stk. gode tørv af almindelig størrelse. Ejeren skal også kløve brænde for aftægtsfolkene.

c) Ejeren af gården skal endvidere køre deres korn til mølle for at få det malet. Man skal endvidere have adgang til gårdens forskellige rum f. eks., vaskerum, bryggers, køkken med den store bageovn. De skal også have ret til at benytte gårdens forskellige redskaber samt have fri adgang til brønden.

Hvis aftægtsfolkene skulle blive syge, skulle ejeren yde dem hjælp og opvartning, ligesom han skulle hente og bringe præst eller læge og hente medikamenter på apoteket. Ejeren af gården skal give dem en forsvarlig og anstændig befordring (kusk, heste og vogn, hvilket skal være en fjedervogn) 12 gange om året - foruden de gange han skal hente præst eller læge. Rejsen må dog ikke overstige 3 mil frem og 3 mil tilbage, og den må ikke tage mere end 24 timer. Endvidere må ingen af de 12 kørsler holdes i august måned.

d) Aftægtsfolkene forbeholder sig, så længe som de lever, endvidere fri rådighed over det hus, der var beliggende

inde på den gamle gårdsplads, således at de kunne leje det ud eller gøre det "frugtbringende på anden måde".

e) De have ligeledes ret til at kræve endnu 400 rigsdaler af ejeren, hvis alle andre ydelser i kontrakten bortfalder.

f) Ejeren skal endvidere sørge for, at de efter døden får en begravelse efter egnens skik og brug.

g) som det sidste punkt betinger sælgeren sig førsteprioritet i den solgte gård.

Hans Jørgen Johansen Foght var født den 11. august 1846. Han var en søstersøn til Ingeborg Nielsdatter, der var gift med Hans Lauersen.

Hans Jørgen Foght døde 10. oktober 1924.

Hans hustru hed Mette Cathrine Foght, født Bech. Hun var født den 18. februar, og hun døde den 19. november 1911.

Mens de to unge ejede gården, kom der rigtig gang i friskolen, som man havde oprettet i det gamle stuehus inde i Kattrup by. Vi har flere forskellige oplysninger om skolen, bl. a. denne nedskrevne erindring af Chresten Richter, der var født den 28. juli 1867:

"Ved siden af mine forældres gård var en privatskole, oprettet af folk på egnen, som ikke var tilfredse med læreren i kommuneskolen. Utilfredsheden skyldtes dog ikke religiøse grunde, men nærmest lærerens dovenskab og uduelighed.

I den dårligt indrettede privatskole begyndte jeg min skolegang, da jeg var 5 år. Jeg fortsatte her til min konfirmation. De forskellige lærere, der var ved skolen, var alle udgået fra Gedved Seminarium. Lærerne var alle påvirket af Bojsen og Martin Kristensen. Børnene blev påvirket i denne ånd."

Mette Cathrine og Hans Jørgen Foght fik børnene: Hans Søren Perthou Laursen Foght født 7. december 1873, Ingeborg født 13. maj 1875, Jens Jørgen født 20. november 1876, Johannes født den 12. juni 1878, Ane Margrethe født 24. december 1879, Ane født den 30. januar 1882 og Mette Frederikke født 27. april 1889.

Hans Søren Perthou Laursen Foght får i 1910 gården fra faderen. Skødet er læst den 14. april 1911.

Hans Søren Foght var gift med Maren, der var født 1. november 1884. hun døde 15. januar 1973.

Hans Søren Foght var allerede død 30. maj 1954, men sønnerne Hans Jørgen og Peter Christian havde overtaget gården 12. maj 1944.

Den 1. august 1985 solgte Hans Jørgen og Peter Christian Foght gården til Hans Jørgens søn og svigerdatter - Carl og Dorthe Foght. Begge er udearbejdende, men de drev indtil 1. august 1995 gården med planteavl, svineproduktion og 28 køer af kødkvægsracen Aberdeen Angus. Men så solgtes en del af jorden til en nabo. Der er nu 25 tdr. land tilbage, og der er stadig 10 - 12 Aberdeen Angus køer på gården.

Dorthe og Carl Foght er aktive i Dansk Angusforening, bl. a. er Dorthe med i redaktionen af fagbladet Angus Kontakt.

Dorthe og Carl Foght har sønnerne Jesper født 20. december 1983 og Jørgen født 6. juni 1986.

Holberg og hans baroni

Ludvig Holberg (1684-1754), forfatter, professor og godsejer.

Af Helge Christiansen

Den 28. januar 2004 var det 250 år siden, at baron Ludvig Holberg døde, og det er anledningen til, at vi nu vil beskæftige os med ham. Det kunne der være flere andre gode grunde til. Mest huskes han i nutiden som vores største komediedigter, selv om han også skrev mange videnskabelige værker. Han var også en god repræsentant for den rationalisme, der for alvor slog igennem i hele samfundslivet i hans tid, den første halvdel af 1700-årene. Det er også bemærkelsesværdigt, at han fra beskedne kår i fødebyen Bergen nåede at blive professor i København, godsejer på Vestsjælland og baron.

I 1740 købte Holberg Brorupgården ved Slagelse for 16.000 rigsdaler, og da han var født ca. 3. december 1784, har han dengang været 55 år gammel. Han var professor ved universitetet i København og administrator af universitetets besiddelser. Det har ikke givet den helt store løn, men Holberg levede ugift og førte et meget beskedent hus. Hvad han årligt kunne spare op, investerede han i københavnske byejendomme. Da det efter Københavns brand i 1728 blev en mere usikker pengeanbringelse, og renten var faldende, begyndte han at interessere sig for at investere i landbrugsejendomme. Forfatteren Thorkild

Hansen påstår i værket "Slavernes kyst", at Holberg tjente penge på slavehandel. Det passer ikke. Sandheden er, at han i et halvt år havde en 6% obligation i Dansk vestindiske-guinesiske Kompagni. Renteudbyttet var 8 rigsdaler. Brorupgården var blevet oprettet i 1674 af justitsråd Poul Nielsen. Han havde af kongen fået 10 gårde og en vandmølle i landsbyen Brorup, fordi han havde 14 års løn til gode. Under svenskekrigene havde kongen ikke haft råd til at lønne sine embedsmænd, så mange fik i stedet nogle gårde og noget jord. I 1679 blev Poul Nielsen adlet med navnet Rosenpalm, og han fik nogle adelige skattefordele. Han fik da den officielle kongelige bevilling til at oprette sin hovedgård af Brorups og Jernbjergs øde jorder og kalde den Brorupgård. Han havde tilkøbt Havrebjerg mølle og møllegård samt alle de andre gårde i Havrebjerg og Blæsing. I 1684 købte han også 3 kirker i omegnen. Brorupgården var så i denne families eje indtil Holberg købte den af Johan Severin Bentzon. Holbergs søstersøn, Christian Tostrup, havde fra omkring 1730 været ridefoged på godset, og det er formentlig ham, der har henledt Holbergs opmærksomhed på, at Bentzon manglede penge. Gennem 5 år lånte Holberg ham i alt 7000 rigsdaler mod 1. prioritet i godset, og 1. maj 1740 overtog han alt Bentzons gods på Sjælland, hen ved 450 tønder hartkorn. Hermed var professoren og forfatteren blevet landboer og godsejer på Vestsjælland.

Det var tilsyneladende en dårlig handel, Holberg havde gjort. Jordene i Havrebjerg var ikke gode, og bønderne omkring de sandede Blæsing Bakker var fattige og havde ikke kunnet betale landgilde i mange år. Men deres gæld slettede Bentzon, så Brorupgården kom til at fremstå som et velhavende gods. Bentzon havde også været en virkelig bondeplager. Han havde inddraget den bedste del af bøndernes jord og forøget deres hoveri.

Under Holberg fik bønderne bedre kår, han forærede dem 80 heste, og han tilkøbte landsbyen Årslev, hvorved de blev 36 om det samme hoveri, som de hidtil havde været 24 om. Det er bevidnet af en af bønderne, sognefoged Søren Pedersen, hvis dagbøger er udgivet. ("En fæstebondes liv" 1984 ved Karen Schousboe.) Den nuværende Brorupgård ligger ved Kalundborgvejen lidt nord for Slagelse, men Holbergs ejendom lå 1 km østligere ved Tudeå, hvor adressen nu er Slagstrupvej 48. På stedet ligger der et langt hvidkalket hus. Der er næsten intet bevarret fra Holbergs tid, kun nogle fundamentsten viser, hvor han engang boede i 5 somre.

Straks efter købet bortforpagtede Holberg Brorupgården, men han betingede sig "at kunne bebo de tvende østlige værelser i det røde borggårdshus". Huset var kort og bredt, 15,5 x 11 m. Det var grundmuret af røde sten eller rødkalket, og det havde stråtag, dog med tegl i tagskægget. Der var 16 vinduer med små blyndfattede

ruder. Der var indgangsdør mod syd, ud mod gårdspladsen, og herfra har der været en storlået udsigt mod Slagelse med dens møller og kirker, og til Antvorskov Slot, hvis kirkespir var over 73 m højt. Mod nord var der udsigt over Tudeå til Torsmarken, hvor der dengang stod en nyopført stubmølle. Huset var indrettet med en stor ottefags stue, en gæstestue på 2 fag og et lille kammer. Der var dagligstue, køkken, bryggers og spisekammer. Under køkkenet var der en kælder. I hele huset var der kun 2 kakkellovne, såkaldte toetages vindovne med rør og tromle. Her kan vi forestille os, at Holberg har siddet og arbejdet med de bøger, han udgav i disse år: Niels Klim 1741, Noter til den jødiske historie 1742, Tredje levnedsbrev 1743 og Moralske tanker 1744.

Der var 2 store udlænger på gården på hver 50 x 12,5 m. De lå på skrå ud fra stuehuset, så gårdspladsen var ganske smal ved stuehuset og meget bred ved vejen. Mod vest lå ladelængen, den var stråttækt med skrågavle. Mød øst lå staldlængen med plads til 125 kreaturer og 6 heste. Den ene af udlængerne havde Poul Nielsen købt af alkymisten Valdemar Daa fra Borreby. Nordvest for stuehuset, nærmere åen, lå gårdens mejeri med maltekølle og bagerovn, her var også et svinehus. Mod sydøst var der nogle fiske-damme, der var ansat en fiskemester på gården. Holberg skriver i sin Epistel 49, "at før han tog sig for at rense sine fiskeparker, anlægge frugthave ved gården, hvor ingen var, eller pynte på værelserne, lod han de forfaldne bøndergårde enten forbedre eller af grunden opbygge, lod bønderne få, hvad der krævedes af heste og køer, og lettede deres hoveri".

I 1745 havde Holberg forbedret sin økonomi så meget, at han kunne købe Tersløsegård med kirke og andet tilhørende gods af etatsråd Christensen. Prisen var også her 16.000 rigsdaler, men for at få handelen til at gå i orden, måtte Holberg ryste ud med yderligere 200 rigsdaler til etatsrådets kone. På Tersløsegård var der et næsten nyt stuehus, så her tilbragte Holberg formodentlig alle de følgende somre. Over hoveddøren står der: "Her levede Ludvig Holberg sine sidste somre, glad ved at gøre en borgers gerning, at ordne et urede og bedre bondens kår." I stuehuset er der i nyere tid indrettet nogle mindestuer med ting fra Holbergs tid. Her er der adgang for turister i sommerperioden.

Holberg holdt meget af livet på landet, og han har i Epistel 29 fortalt en personlig oplevelse: "Forgangen sommer, da jeg var på min gård og ville have nogen underretning om vandmøller, sagde en bonde bl.a., at en græsmølle er pligtig til at optage sine stigborde ved Krusesmesse. Dette ord, Krusesmesse, kom mig helt underlig for, og kunne jeg ikke gætte mig til dets betydelse, såsom jeg ingen helgen vidste, som havde ført det navn af Kruse. Da jeg kom til København igen, gjorde jeg mig umage med at efterlede ordet og endelig fandt det i den gamle sjællandske lov. Og mærkede jeg da, at det er Festum Sankt Crusis, Hellig korsens messe, som falder ind den 3. maj. Jeg taler aldrig med bønder, uden jeg jo lærer noget af dem, thi de resonnerer ikke uden om soli-

de og magtpåliggende ting, hvorom de ved fuldkommen besked."

"Du ser heraf," slutter han Epistlen, "hvi jeg haver mere behag i at omgås med bønder end med købstadsfolk, og hvi jeg er sociable på landet og misantrope i staden. Derforuden er adskillige andre ting på landet, som kan fornøje sindet. Jeg finder behag udi at se jordens grøde fremspire og at indhøstes, at se køer og får gå ligesom i procession til deres samlepladser morgen og aften. Luften og rolighed forårsager også, at mit helbred der er lidt bedre end udi staden. Intet inkommoderer mig på landet uden svin og hunde. De førstes selskab plager mig om dagen, og de sidste forstyrrer undertiden min hvile om natten. Men det er tvende nationer, som man må holde noget til gode i henseende til deres nytte, thi svinene føder os, og hundene forsvarer vort gods og ejendom mod tyve."

Holberg nød at ride rundt på sine marker, nogle gange kun iført slåbrok og tøfler, og han holdt sig ikke for god til at åbne et vangeled for en af sine bønder. Denne historie har forfatteren Zakarias Nielsen digtet videre på i sin novelle: "En fornem ledvogter". Når Holberg skulle længere væk, kørte han sædvanligvis i en kariol, et lille tohjulet enspænderkøretøj med en gul hest for. Der var kun sæde til én person, men bag sædet var der en kasse til bagage. Selv om vogntypen stammer fra Telemarken i Norge, findes der eksemplarer i flere danske vognsamlinger, bl.a. Nyvang og Haderslev. Engang, da Holberg var ude at se til sine marker, irttesatte han en røgter, fordi han havde ladet 8 gæs gå ude i kornet. Men røgteren slap for afstraffelse, da han kunne påvise, at det var storke.

For sine bønder blev Holberg en god herremand. Han var nemlig godt klar over, at hvis han som godsejer skulle tjene penge, var det en dårlig ide at belaste bønderne for hårdt. Bedre var det at give dem gode arbejdsvilkår, hvorved de ydede mest, så Holberg også fik noget ud af det. Men han vedblev at være en nærig pengepuger, hvilket der er mange eksempler på.

Præsten Jockum Gynther i Havrebjerg skulle passere en rådden træbro over Valbækken ved Brorupgården, når han skulle til sit anneks sogn Gudum. Da Holberg ikke ville istandsætte broen, klagede præsten først til amtmanden og senere til kongen, Frederik 5. Holberg svarede, at han ikke mente, det var hans pligt at vedligeholde broen, "ej heller ved jeg, hvor den ligger". Det sidste lyder usandsynligt, da der kun er 300 m fra Brorupgårdens hovedbygning til broen. Holberg gav sig dog ikke, så broen blev først repareret efter hans død et års tid senere.

I Havrebjerg opførte Holberg en skolebygning efter forordningen af 1739, men han undlod at ansætte en skoleholder. Det job fik han overtalt degnen i Gudum til at klare, så sparede han skoleholderlønnen på 6 rigsdaler. Det gik fint i nogle år. Men i 1749 kom der en ny degn, Frederik Pedersen Svane Afrikanus. Han var fra Guinea i Afrika og en ilter person, der hurtigt ragede uklar med både præsten og Holberg. Han forlangte at få løn både som degn og skoleholder, eller i alt 12 rigsdaler. Her holdt

Holberg også stejlt på sit, og degnen fik først sin retmæssige løn efter Holbergs død.

På Brorupgården havde Holberg en ridefoged, som opdrættede sine egne stude i gårdens stalde, ligesom han også drev ulovligt krohold. Han blev naturligvis afskediget, da Holberg opdagede det, og Holberg sagsøgte ham med krav om erstatning. Men den tids dommere så mere på, hvem der havde råd til at betale, end på, hvad der var retfærdigt, så Holberg tabte sagen og måtte yderligere betale 600 rigsdaler. Også kvægspesten gav Holberg store tab. Alene på Brorupgården døde der 69 kreaturer i 1750. Holberg skrev: "Alle mine køer er mig rent bortdøde, men min genbos lænkehund, som jeg ofte har besværet mig over, efterdi den ved sin uophørlige tuden og gøen er mig nat og dag til plage, den lever end og er ved godt helbred." På sine gamle dage holdt Holberg foredrag i Videnskaberne Selskab om den forfærdelige kvægspest, og her sluttede han sit foredrag med at udtale, at det i Norge ville være langt værre, hvis hestene var døde, for så ville kirketjenesten mange steder ophøre, med mindre præsten ville ride til annekset på en ko, hvilket var, som Holberg meget rigtigt anførte, både uanstændigt og ugørligt.

Her har Holberg kunnet mindes sine unge dage hos provsten i Voss præstegård i Norge, hvor han som nybagt teolog måtte bruge ridehest for at komme til annekskirken og prædike. Ved en sådan lejlighed kritiserede provsten, at Holberg kun prædikede et kvarter, for han brugte altid selv mindst en time. Denne kritik måtte den unge Holberg bide i sig, men han forsvarede sig mange år senere i en af sine epistler, hvor han skrev, "at hvis provsten udelod alle sine tautologier og idelige gentagelser, så vil jeg mene, at vi prædikede lige længe!

Holbergs tilknytning til Vestsjælland har sat det rygte i gang, at han her skulle have hentet stof til to af sine mest kendte komedier, Jeppe på Bjerget og Erasmus Montanus. Disse rygter blev hjulpet godt på vej i 1904, da Vilhelm Andersen udgav bogen "Holberg på Tersløsegaard". Her påpeges, at Holberg som administrator af Universitetets gods skulle indkassere tienden fra Haverdrup ved Sorø, og derfor var godt kendt med Sorøegnen. Men Haverdrup er ikke Haverup ved Sorø, men derimod Havdrup ved Køge.

I Erasmus Montanus siges det, at der er en dagsrejse til København, og i Jeppe på Bjerget, at der er 2 mil til Købstaden. Jeppe siger: "Nu går den so ind og æder frokost, og jeg stakkels mand skal gå 4 mil og får hverken vådt eller tørt." Per Degn siger også, at han "deponerede" fra Slagelse Skole. Af de 4 "Bjergbyer", der var på Sjælland på Holbergs tid, passer afstandene kun på Munke Bjergby. Kroen, hvor Jeppe drak, passer på samme måde godt til Stodderklemme Kro ved godset Ødemark. Holberg skrev sine komedier i 1720-erne, og Stodderklemme Kro fik kongelig bevilling i 1735, og i ansøgningen angav man, "at der alt tidligere havde været kro, blot uden bevilling." Alligevel må konklusionen være, at da Holberg skrev sine komedier, havde han ikke noget særligt kendskab til Vestsjælland, men hans komedier er så geniale, at de kan passe alle vegne.

I 1747 testamenterede Holberg sine ejendomme til Sorø Akademi, og for at holde godserne samlede fik han oprettet "Baroniet Holberg". Samtidig blev han ophøjet til friherrestanden. Men for Sorø Akademi var det svært at vente på, at baronen skulle dø, så et par år senere fik akademiet alle baroniets årlige indtægter. Til gengæld fik Holberg ret til fri begravelse inde i Sorø Kirke, når han engang døde. Og i Sorø Kirkes kapel ved nordre korsarm hviler Holberg den dag i dag i en stor sarkofag, der er tegnet af Wiedewelt. Sarkofagen står bag et jerngitter, der er smykket med en nitakket grevekroner, selv om baroner strengt taget kun har ret til en syvtakket krone. Holbergs død blev omtalt i den daværende Berlingske Tidende den 28. januar 1754: "Udi sidst afvigte nat klokken 1 slet blev vor store og udødelige hr. baron Ludvig Holberg, efter en langvarig svaghed, ved den timelige død i hans alders 70. år, til ubodelig forlis for videnskaberne, bortkaldet fra denne verden."

Baron Holbergs våbenskjold.

Slægtsgårdsrejsen 2004

I dagene 26. - 30. juli tilbydes en tur til Øland og Småland.

Den første dag vil efter opsamling føre os til Kalmar. Undervejs vil vi bl.a. se kong Christian den Fjerdes lidet kendte fæstningsby Kristianopol i Blekinge.

De to næste dage tilbringes på Øland med en meget interessant natur og kultur, bl.a. er Øland kendt for sine mange små vindmøller.

De sidste dage vil vi bruge i Småland, og se udvandrenes Sverige.

Udførligt turprogram foreligger og vil blive bragt i næste blad, men man er også velkommen til at kontakte redaktøren, tlf. 58 58 40 16, og få tilsendt program.

NYE MEDLEMMER

Ellen og Vagn Lundtoft
Ringparken
7323 Give

Niels Christian Andersen
Svingelvej 10
Stadil
6980 Tim

Gårdejer Oluf Søndergren
"Sløsse Møllegård"
Charlottenlundvej 2
Skottemarke
4960 Holeby

Hanne Nielsen
Vigerslevvej 272 D
2500 Valby

Gårdejer
Gert Skousen Pedersen
"Thorupgård"
Porskærvej 27
8420 Knebel

Alle Heller og
Kristian Rosenkvist
Industrivej 62
8620 Kjellerup

Gårdejere Inge og
Helmer Sørensen
Egensevej 51 Egense Mark
5450 Otterup

Alfred Kure
Godthåbsvej 18
3751 Østermarie

Gårdejere Ellen Augustesen
og Thor Lund Kure
"Mønstergård"
Havrehøjvej 9
3751 Østermarie

Ulla og Verner Paulsen
Faddersbøl Bro 11
7700 Thisted

Aase og Søren Ringbjerg Sørensen
Lillevej 5
Balslev
5592 Ejby

Gårdejere Hanne
og Jørge kibsgaard
"Gl. Skovgård"

Tor skolevej 13
Outrup
7900 Nykøbing Mors

Gårdejere Connie Andersen
og Jan Stenager Hansen
"Stenager"
Skovholmvej 10
Leerstrup
4733 Tappernøje

Lene og Jonny Christensen
Dejgårdsvej 5
Nørholm
9240 Nibe

Eydbjerg Skordheim og
kongsbonde Rasmus Skordheim
FO-497 Selatrad
Færøerne

Kirsten Larsen
Frederiksværksgade 94
3400 Hillerød

Gårdejere Bodil og Asger
Jensen
"Nærvigbro"
Gårdrækkevej 1
Nørre Vedby
4840 Nørre Alslev

Gårdejer Mogens Rasmussen
"Rågelund Skovgård"
Rågelundvej 51
4892 Kettinge

Gårdejere Dorthe og
Jens Heuer Rindom
"St. Bratbjerg"
Hovervej 6
Hee
6950 Ringkøbing

Karen og Per Winter
Abterp
6161 Bredebro

Gårdejer Bodil Busk Andersen

"Sommergård"
Ladagervej 14
St. Ladager
4623 Lille Skensved

Gårdejere Ingrid
og Hans Hansen
Fåborgvej 38
Fåborg
6818 Årre

Kis og Søren Nicolaisen
Kummerlev 3
Kumled
6261 Bredebro

Gårdejer Hans Lund Hansen
"Lundgård"
Lilleøvej 20
Askø
4930 Maribo

Proprietærer Ingelise
og Kaj Kirketerp-Møller
"Grinderslevkloster"
Klostervej 33
Breum
7870 Roslev

Elinded og Knud Kristensen
Kummerlev 17
Kumled
6261 Bredebro

Laura, Ruth og Mikkel Clausen
Svanstrupholmvej 9
6261 Bredebro

Marie og Peter Woldemar
Thomashusvej 15
Errested
6100 Haderslev

Poul Smed Petersen
Fladstrupvej 5
Fladstrup
8570 Trustrup

Gårdejere Anna og
Henry Mouritsen
"Nøddekærgård"
Hillerødvej 43
3540 Lyng

Gårdejer Peter Hovgaard
Rasmussen
"Hovgård"

Flædekærvej 8
Saltofte
5610 Assens

Gårdejere Ruth og Helmer Han-
sen
Lyngvejen 2
Horreby
4800 Nykøbing F.

Gårdejere Ilse og Hans Olav
Larsen
Åmosevej 14
3210 Vejby

Ruth og Niels Pilegaard
Vibækvej 29
Bellinge
5250 Odense Sv

Helga Hymøller
Abterp 14 A
6261 Bredebro

Carsten Rolsted Jensen
"Skovmose"
Sosevejen 12
3720 Åkirkeby

Gårdejer Henning V. Bach
Ranunkelvej 26
9500 Hobro

Gårdejere
Dorthe Børnum og Søren Kok
"Thorkildstrupgård"
Thorkildstrupvej 21
4863 Eskildstrup

Gårdejere Karen
og Charles Halkjær
Halkjærvej 17
6973 Ørnholm

Morsø slægtshistoriske forening

Den 12. december kunne Morsø Slægtshistoriske Forening fejre 25 års jubilæum, og i dagens anledning havde foreningens formand, Gunhild Olesen Møller, der også er medlem af Dansk Slægtsgårdsforening, inviteret underetegnede til at holde foredrag om Dansk Slægtsgårdsarkiv.

Det var jeg meget glad for, ikke mindst taget i betragtning, at øen Mors er kendt for at have mange slægtsgårde, men det er kun forholdsvis få af gårdenes ejere, som er medlem af Dansk Slægtsgårdsforening.

Jubilæumsarrangementet begyndte sidst på eftermiddagen med en sammenkomst på rådhuset, hvor borgmesteren tog imod. Han viste rundt og gav en glimrende indføring i rådhusets historie.

Bagefter gik turen til Rolstrup Ungdomsskole, hvor der blev serveret middag. Gunhild Olesen Møller kunne herefter for-

tælle om baggrunden for oprettelsen af foreningen, som skyldtes to lokalhistorisk interesserede damers henvendelse til overbibliotekar Jacob Albrektsen, der straks var med på ideen. Vi fik en grundig gennemgang af, hvad der var foregået i årenes forløb.

Genealog ved landsarkivet i Viborg, Anton Blåbjerg, kom herefter med et indlæg, hvor han gjorde opmærksom på vigtigheden af at få noget gjort færdigt og udgivet, så mange kan få glæde af det. Til slut forærede han foreningen nogle gamle bøger, der tidligere havde tilhørt morsingboere.

Det glædede mig, at der var stor interesse for mit foredrag, om hvordan vi arkiverer på Dansk Slægtsgårdsarkiv, og de mange foreningsblade blev nærmest revet væk. Nu ser vi frem til, at en busfuld interesserede medlemmer fra Morsø Slægtshistoriske Forening vil møde op på Gl. Estrup til sommer.

E. Overby.

KLIP

Tilmelding til Dansk Slægtsgårdsforenings årsmøde 2004

Tilmelding kan kun ske skriftligt (evt. pr. e-mail) til Slægtsgårdsforeningens kasserer og sekretær Inger M. Hansen, Svalevej 13, 4440 Mørkøv, senest den 1. april 2004.

Hvis man ikke skal overnatte, senest den 20. april.

Deltagerliste m.m. vil blive fremsendt sammen med girokort til indbetaling af mødeudgifter i begyndelsen af maj.

FØLGENDE DELTAGERE TILMELDES (skriv tydeligt):

Stilling: _____

Navne _____

Adresse: _____

Telefon: _____

Hermed bestilles (skriv antal personer) _____

- _____ Aftensmad, fredag
- _____ Teglværksbesøg og sandwiches, lørdag
- _____ Eftermiddagskaffe, lørdag
- _____ Festmiddag, lørdag
- _____ Frokost, søndag

Overnatning

- _____ Dalum Landbrugsskole, dobbeltværelse
- _____ Dalum Landbrugsskole, enkeltværelse
- _____ Ønsker overnatning allerede fra fredag
- _____ Knudsens Gård (kun lørdag)

Busser

- _____ Bus, søndagsudflugt
- _____ Bus fra Sjælland med påstigning i _____

KLIP

KOPI TIL EGET BRUG:

Hermed bestilles (skriv antal personer) _____

- _____ Aftensmad, fredag
- _____ Teglværksbesøg og sandwiches, lørdag
- _____ Eftermiddagskaffe, lørdag
- _____ Festmiddag, lørdag
- _____ Frokost, søndag

Overnatning

- _____ Dalum Landbrugsskole, dobbeltværelse
- _____ Dalum Landbrugsskole, enkeltværelse
- _____ Ønsker overnatning allerede fra fredag
- _____ Knudsens Gård (kun lørdag)

Busser

- _____ Bus, søndagsudflugt
- _____ Bus fra Sjælland med påstigning i _____

Returadresse: Inger M. Hansen, Svalevej 13, 4440 Mørkøv

Dansk landbrug – set fra luften

Af museumsinspektør Irene Hellweg, Dansk Landbrugsmuseum, Gl. Estrup.

Dansk Landbrugsmuseum har netop åbnet den stor 2004 udstilling, hvor den danske landbrugsejendom og landbrugslands-kabet er i centrum. Egentlig går ideen til denne udstilling tilbage til 2000, hvor udstillingen "Danske Slægtsgårde" udarbejdet i samarbejde med Dansk Slægtsgårdsforening blev en vældig succes. En af de besøgende var en konsulent for Kastrup Luftfoto i Brønshøj, og han havde ikke set meget af udstillingen før han stod oppe på kontorgangen og bad om en snak med museumsdirektør Peter Bavnhøj og undertegnede. Han så for sig en fantastisk udstilling, hvor luftfotograferingerne kunne få lov at tale på en ny måde. Et par år gik og i foråret 2003 kom den endelige aftale i stand med Kastrup Luftfoto.

Kastrup Luftfoto blev etableret lige efter 2. verdenskrig og har lige siden gemt de mange negativer. Det har resulteret i et fantastisk arkiv på ca. 2 millioner billeder, som blev stillet til museets rådighed. Heldigvis var der en medarbejder i luftfoto-firmaet der beredvilligt fandt de mange fotografier frem, som vi ønskede og det store arbejde med at få skrevet teksterne kunne gå i gang. Kastrup Luftfoto har stået for hele layoutet og nogle travle måneder og specielt meget hektiske uger op til udstillingsåbningen lå forude.

Luftfotografieme er et fantastisk vidnesbyrd om ejendommens udvikling i perioden 1950 til 2000. Der er tale om gårdens tilbygninger, havens ændringer og markernes afgrøder samt om husdyrholdet. Langt de fleste landbrugsejendomme er fotograferet mange gange og ofte når der har været større ændringer i form af ombyggede stuehuse, nye stald- og ladebygninger, siloer og meget andet. Men det er ikke kun ejendommene, der har ændret udseende, også landskabet omkring dem undergår store forandringer i denne periode. Hvor ejendommen måske tidligere lå i udkanten af en landsby, er den i dag helt opslugt af parcelhuskvarterer. Der drives ikke mere landbrug, men bygninger er enten privatboliger med mulighed for lidt hobby, eller der er indrettet mindre virksomheder indenfor de liberale erhverv, eller kommunen har købt den og indrettet sognegård, børnehave eller beboerhus.

Men fotografierne fortæller også mange andre spændende og sjove historier. Ved sammenligningerne af den samme ejendom over flere årtier kan man se forandringerne på fritidssiden. Der dukker campingvogne op, drivhuse og havestuer, legepladser til børnene. Siden 2. verdenskrig har danskerne gradvist fået mere fritid og børnene er ikke længere en arbejdskraft.

Luftfotografieme har haft en stor betydning for landmændene og tidligere havde det hæderspladsen på væggen i stuen. I dag har billederne skiftet plads og ses i stedet på kontoret, der er blevet en vigtig arbejdsplads for landmændene.

Dansk Landbrugsmuseum viser et bredt udsnit af landbrugsejendomme i hele Danmark i udstillingen, men for også at give

udstillingen et mere lokalt præg, er der yderligere en udstilling med luftfotografier fra det østjyske område. Mange private har bidraget med fotografier til denne del af udstillingen, og i lighed med udstilling om Danske Slægtsgårde så har interessen for at bidrage med billeder og historier været nærmest overvældende.

På udstillingen vises også et veteranfly, der har været brugt til luftfotograferinger. Det er en KZ III OY-DVI fra 1946. Denne type fly blev gennem utallige år anvendt til luftfotografering både i Danmark og i udlandet. Flyet har en fantastisk manøvre-dygtighed og er meget sikker, selv ved lave hastigheder. Efter 5000 timer i luften gik dette fly på pension for godt 10 år siden. Flyet ejes i dag af Jens Toft, Lem og er stillet til rådighed af Dansk Veteranfly Samling i Stauning i samarbejde med Jens Toft. Medlemmer af Dansk Veteranfly Samlings Venner har klargjort og monteret flyet til denne udstilling.

Desuden vises der fotoudstyr, som det har udviklet sig gennem de sidste årtier.

Som en lille krølle på det hele har Dansk Landbrugsmuseum fundet de meget flotte gårdmodeller fra Den Store Nordiske udstilling 1888 frem. Disse gårdmodeller er helt unikke og Dansk Landbrugsmuseum ejer hele samlingen på 11 modeller. Modellerne viser, hvordan bondegårdene så ud omkring 1880 i udvalgte egne af Danmark: Lolland, Sjælland, Fyn, Samsø, Thy, Mors, Herningegnen, Koldingegnen, Sundeved, Angel og Vestslesvig.

Modellerne er i målestoksforholdet 1/48 og fremstillet i træ og gips efter forbillede fra Berlinermuseet.

Modellerne blev udført efter tegninger af R. Mejborg og opbygget af gårdejer N. Rasmussen, Søkilde ved Flenninge og farvesætning blev udført af kunstmalerne C. Hamre og Jensen. Som man næsten kan fornemme blev der lagt mange kræfter og penge i dette projekt. Dels blev alle gårdene nøje opmålt og optegnet af en arkitekt, dernæst bygget op og endelig med dygtige kunstnere til dekorationerne. Regningen blev da også dobbelt så dyr som budgetteret.

Særudstillingen Dansk landbrug - set fra luften kan ses indtil november, og Museerne på Gammel Estrup, Randersvej 4, 8963 Auning har følgende åbningstider:

1. 1. - 31. 3. Alle dage 10 - 15. Mandag lukket.

1. 4. - 30. 6. Alle dage 10 - 17.

1. 7. - 15. 8. Alle dage 10 - 18.

7. 14. 21. og 28. juli 10 - 21

16.8. - 31.10.

1.11. - 19.

FREDERIKSBERG BIBLIOTEK

3719065677